

Numărul 38. Oradea-mare 19 sept. (1 oct.) 1899. Anul XXXV.

Apare duminică. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

De la sate.

De la școală până la bolta lui Ionu Ocoșului să fie câteva sute de pași. Îmi place să bat așa adese drumul acesta și să intru în vorbă cu copiii, cari se apropie de mine cu capul descoperit, chip să mă salute. Mai bucuros o fac calea aceasta sara când e lună. Atunci, trecând gânditor în sus și în jos, pârțuașul din dreapta, cu murmurul lin ritmic, îmi deșteaptă multe aduceri aminte. Și așa cum luna clipește când și când printre sălciile, cari împrejmuiesc drumul, ceva tăinic, ceva fermecător, par că simt că me încungiuură, și încetul cu încetul cad pradă melancoliei. Și atunci puțin îmi pasă dacă peste sat se lasă noaptea cu haina-î neagră, puțin dacă câte un lătrat răgușit de câne me face să tresar. Aducerile aminte se grămădesc în giurul urechilor mele și îmi povestesc într'una povești triste, cari fac să isvorească câte o lacrimă, chiar și din ochiul cel mai uscat.

Dacă se întâmplă să-mi uit de mine, și să trec înainte și mai departe de bolta Ocoșului, atunci par că o rază caldă de viață lucește peste inima-mi îndurerată.

Pe o laviță la marginea drumului și pe pie-

trile câte staū grămădite acolo, șed fetițe tinerele și torc la lună firul suptire de lână. De la o vreme se ivesc pe rând ficiorii, cari aședându-și la adăpost vitele, maî vin să steie de glumă cu fetele ce se întrec de harnice ce sânt. Din ce me apropiū maî mult, din ce auđ maî multe glume, hohot și veselie. Atunci îmi fuge melancolia, nu me gândesc nicăiri și încep a me interesă de idila drăgălașe ce se petrece în fața lunei. Și o știū bine, că îndată ce me zăresc fetele, înceată cu glumele, și chiar de aceea încă de departe me îndes tot maî mult în umbră, să nu me zărească nime,

și aproape de ele me așed pe un butuc de salcă ferit din drum printre tufișe. Și atunci ascult cum sfirăie fusul, acuș maî repede, acuș maî încet, după cum merg poveștile.

— Încă o lună și-ți va trece și ție voia bună, — spunea una din fete. De pe tonul cum dicese acestea câteva vorbe, pricepeam că e necăjită.

— Nu are ce-mi maî trece! De ađi primăvară de când a luat pe Milian la afurisita de cătănie, mereū me chinuieșce gândul despărțirii și de câte oră nu vėrs în taină și-roae de lacrimi!

— Chiar așa mult maî că nici n'ar trebui să ne pară reū după ficiorii nostri, cari pleacă în cătănie! Ei pleacă și ne lăsa amărite și cine

GEORGE DIMA.

ne poate spune că mai gândescu-se la noi, ori doar ne uită cât ce trec dealul?

— Nu fi reutăcioasă Ileano! Milian e ficior de treabă, el me are dragă ca pe ochii din cap, și știu că n'are să me uite nici odată! De ce vrei tu să faci să incolțască inoiala în inima mea?

— Dă o în pustie inoială! — adause o nevastă în un ton plin de tristețe. — Nu lăsați dragile mele să ve între în inimă inoială și bănuială, că Doamne reu te mai muncește! Nu mai ai nici un cias de odihnă și de liniște. Hei, hei! . . . și un oftat prelung eși din pieptul ei.

— Dar ce oftezi lele Zamfiră? — întreabă cu curiozitate o copilă.

— De ce oftezi? da de necaz și de durere, și eu am fost ca voi, și eu am început a bănuî pe Toader când a plecat în cătănie și bănuî a ramas săracu până ce a intrat în groapă . . .

Se făcu tăcere, o tăcere de nesuferit. După câteva clipite de liniște Zamfira reîncepu: Cine ar pute spune cât am plâns când ne-am despărțit! „Tu te duci, — i-am zis eu, — și eu rămân în inimă cu dorul și dragostea ta. Tu te duci și nu peste mult Firuța ta va fi uitată pe vecie!” Și ori cât s'a muncit el să me mângăie, eră înședar! În inima mea prinse rădăcină bănuiala și me rodea cum roade un vierme frunza. Și dălele treceau într'una și Toader din când în când mai viniă și pe acasă, totdeauna înse mie mi se părea mai schimbat de cum se dusese, mai străin la vorbă ca altă dată. „Toadere dragul meu, fie-ți milă de mine! tu nu me mai ai așa dragă ca mai înainte, și eu . . . urăsc pe toată lumea pentru tine. Iacă taica îi supărat pe mine, Ștefanu diacului m'a peșit și eu am spus maicii că nu-l vreau odată cu capu. Mie nu-mi trebuiește nime, numai tu“. Și-am plâns, atâta m'am tânguit! Câte nu mi-a înșirat el, câte vorbe dragi nu mi-a spus, dar înședar! Vecina Floarea, care încă avea o fată de seama mea, și bucuroasă ar fi dat-o după Toader, mereu me cicăliă: Nu te încrede draga mea în ficiori dacă se duc în cătănie! câte fete nu întănesc ei, mai măndre și mai bine îmbrăcate ca noi astea de pe sate! Și eu credeam și me frământam de gânduri, me topiam pe picioare de mult necaz. Numai bietu dascălul bătrân șcie de câte ori l-am rugat să-i scrie lui Toader și să-l întrebe: ce mai face? mai aduce-și aminte de satu lui și de oamenii din el? Și îi scriea bietul bătrân, Dumnezeu deie-i bine și sănătate! și tot dauna me mângăia cu vorba-i cuminte și imi spunea totdeauna ce dice Toader în scrisoare. De mine înse nu se mai prindea acum vorba. „Hei dle dascăl, așa a fi scris colo pe hârtie, cred eu, dar cine șcie cine o fi scris-o? Toader nu șcie carte, iar cel ce a făcut scrisoarea, o putut pune pe hârtie ce o fi vrut!“ Se ciudiă sërmanul bătrân că me vedea așa de neîncreștoare, dar n'avea ce-mi face. Odată, imi aduc chiar bine aminte, mai erău doar doue săptămâni până la Sântă-Mărie-mare, dascălu me chiamă la el și imi spune, că a căpătat de la Toader înștiințare, că peste o lună se va întoarce acasă și se va însura. Eram toată voie. Nu mi-a fost doară de-a binele! Dilele par că erău purtate pe spatele melcului, așa treceau de cu anevoie. Sântă-Mărie eră aci. Eșisem din biserică și mergeam pe cale povestind cu niște surate. Chiar treceam pe lângă casa lui Toader, când aușim niște vaiete de țu se rupea inima. Întru înlăuntru și întreb ce-i? Un om imi spune că a venit scrisore de la cătănie că Toader a murit la manevre. Am ramas ca trăsniță. Nu mai știu ce s'a

ales de mine. Am bolit o lună încheiată. Când m'am sculat din pat, eram numai umbră. Am șciricit și eu după boala lui Toader, tată-so umblase și grăise chiar cu domni de la cătane. I-au spus atâta că într'o sară după ce sosise de la muștră și-și aședase hainele, se aședă pe un scaun și cădă pe gânduri. De odată a început să se vaiete că-l doare ceva în lăuntru la inimă, și peste o jumătate de cias a fost mort. Mai spunea un ficior din satu vecin, care cătănisse cu Toader, că a avut o îngropăciune frumoasă, copârșeu i-a fost coperit tot cu flori alese, și că până la groapă l-au petrecut cu banda lor. Dar pentru mine toate acestea erău nimic. Ce folos că copârșeu i-o fost acoperit cu flori, dacă n'a avut pe cruce o cunună împletită de mâna mea! Ce folos că domni mulți l-au petrecut până la groapă, dacă n'am fost eu acolo, să vërs o lacrimă pe stinșii lui ochi! Și mai mult decât toate astea, me muncește gândul, da dacă eu l-am băgat pe Toader în groapă cu bănuiala și neîncrederea mea! Bunu-i Dumnezeu și le șcie toate! Șcie că n'am făcut-o din reutate, făr' numai pentru că-l aveam așa de drag! . . .

La vorbele ultime glasul Zamfirei tremură. Aducerile-aminte îi făcea și acum durere după decii de ani . . .

În sara aceea după trista povestire a Firuții, s'o sfârșit cu glumele. Fusele sbărnăiau repede, fetele torcea în tăcere. Nu peste mult se despărțiră și merse fiecare acasă . . .

Într'un târziu, după ce me aședasem afară pe prispa casei și me uitam la nenumărata mulțime a stelilor, urechile mele aușiră un cântec care eră un fel de echo la povestea din sara asta.

Cine-a făcut cătănia,
Mănce-i casa sărăcia,
Pe dănsul mănce-l orbia,
Să umble din sat în sat,
Ca și cătana 'n bănat.

Pe incetul cântarea se aușia tot mai puțin și în sfârșit totul se cufundă în liniștea tainică a nopții de vară.

A. C. DOMȘA.

Cugetări.

Dorința de a plăcé este înăscută în inima fiecăruia. Numai vișul o alterează.

*

Judecătorul trebuie să aibă de normă legea, și de călăuză inima.

*

Acela e om care șcie să lupte și să invingă adversitățile vieții.

*

Prietenii buni sunt avuții casei, precum prietenii falși sunt ruina ei.

*

Meritul cel mare este să șcii să-ți faci prietenii, iar nu dușmanii.

*

Nu e soare fără umbră, precum nu e fericire fără întristare.

*

Conștiința este călăuză dreaptă și nepărtinitoare a omului.

Amintirea ta.

*Amintirea ta-î povestea
Lacrimet și-a fericirii;
E 'ntr'o inimă fecioară
Nașcerea dumnezeirii.*

*Tatăna cea nespus de dulce
Spovedită 'ntăia dată:
Clipa 'n care sărutat-am
Fruntea ta nesărutată.*

*Este geamul, unde noaptea
Mi-ai întins a ta mânăuță;
Slova-ți, care mă-a cruțat-o
Timpul ce nimic nu cruță.*

*Este negrul șorț ce-ascunde
Neatinse sînuri albe;
Gâtul ce răsare mândru
Din podoba unei salbe.*

*E șuvița cea bălăe,
Darul ceasului din urmă;
Vechiul, durerosul cântec
Care'n veci nu se mai curmă.*

*E 'ntruparea nălucirii
Sfinte din copilărie;
În doi ochi, o lume 'ntreagă,
Într'o clipă, o vecie.*

GEORGE MURNU.

L o t t i .

Lotti eră o felișoară foarte drăguță, și eă o iubiam mult. Dēnsa eră bună, plăcută și frumoasă. Încă de copil me nisuiam a-î câștigă iubirea și dēnsa șcicia că eă aveam de gând s'o iaă de nevastă, de cumva ar fi să ajung timpul însuratului. Până la însurat inșe mai eră mult, că tatăl meă eră numai arēdatorele unei moșii, iar moșia, ce o avea tatăl drăguței Lotti, eră mică, și prospectele mele pentru viitor încă nu eraă de așa, încât să fi putut speră că ni se vor realisă dorințele noastre. Stând lucrurile așa, eram de multe ori foarte supērat, cu deosebire când vēdui că și altor tineri li se aprind călcăiele după Lotti și că bucuroși ar luă-o de nevastă pentru bunele însușiri ce le posedea.

Dar de și eraă tot partiă bune între tineri carī reflectaă la Lotti, dēnsa tot imi remănea credincioasă, și-mi promisea că m'a așteptă. De odată, pe neașteptate imi veni o veste, care o luai drept semn al Provedinții, de a veni în fine în plăcuta poziție spre a numi pe Lotti nevăstuța mea.

Un unchiu al meă, bētrân și bogat, care pân' acum nu se interesase nici când de mine, imi scrisese de odată, prima oară în viața luă. Eă așa fi finul luă — imi spusese în epistolă, din care cauză își ține de

datorință a se interesă de mine. În comerțul luă s'ar află un post vacant, care mi-l ofere mie; de cumva nu prefer a vegetă ca până acum la economia tatiă, să merg și să-mi ocup locul. Imi scrisese inșe și aceea, ca să nu-mi fac iluziunea, că fiindu-mi neam, voiă avē dreptul de a lenevi. Ci din contră, așteaptă de la mine să fiă un învățăcel harnic, pe care l-a învăț el, ce are de lucru. Imi spusese mai departe cât salar imi dă pe anul prim și cât mi s'a mai putē sui în cursul anului al doilea. Întreagă epistola nu fu nici decăt atrăgētoare, dar pe mine me umplu de bucurie. După ce se liniștise părinții mei de bucuria neașteptată cu viitorul meă, grăbiți cu epistola la Lotti să i-o arăt.

— „Tu o să me mai aștepti un an, așa-i, Lotti? — o întrebaiă eă. „Atunci avem tot ce ne trebuieșce“.

Dēnsa imi promise a-mi împlini dorința și a-mi remăne credincioasă, până voiă veni iară și cu cel mai dulce adio me despărți de dēnsa, convins în inima mea că o fată mai bună, mai drăguță și mai frumoasă ca Lotti nu este în lumea asta. — Până 'n diuă plecaă spre oraș și după opt zile incepuă servițiul în comerțul unchiului meă. Unchiul eră un om bun, dar strict, El plătiă bine, dar așteptă hărnicie și ascultare. Față de înșelăciuni nu cunoșcea milă; il auđieam de multe ori đicēnd că, dacă ar' fi avut un fecior și acela ar fi avut îndrășneala a-l înșelă saă fură, l-ar fi pedepsit ca pe ori care strein.

Eă imi dam toată silința de a-i plăcē și nu sânt nici de la natură un lenios. Unchiul eră foarte mulțămrit cu mine. Companistul luă, care eră mai de petrecere decăt el, me invita la sine. Acolo, în primul meă frac, cu cravată albă, cu un boboc de trandafir la piept, într'aiă prima dată în societate, sub aripile scutitoare ale unchiului meă.

El, un garson bētrân, care nici când nu s'a interesat mult de dame, se inșoși curēnd cu niște domni mai bētrâni, cu cari se și cofundă numai decăt într'o discuție serioasă despre calea ferată și altele, dar doamna casei se milostivi cu mine și me duse în alt colț al salonului, unde se aflaă mai mulți tineri și fete glumind și riđēnd.

— Grațiana — đise doamna, și o damă tineră elegantă se ridică și pasi înainte. — Grațiana dragă, acesta este tinerul domn Lascom, nepotul bētrânului domn Lascom. Domnule Lascom, aceasta este fiica mea, domnișoara Hudson.

Cu aceste ne părăsi și domnișoara Hudson me recomandă mai departe, ținēndu-și de datorință a-mi face petrecere. Dēnsa me pofli a o duce și la masă. Eă nu m'aș fi cutezat a-i face o astfel de propunere, dar invitat de ea, îi împliniă dorința și avui o sară minunat de plăcută. Me gândiam la Lotti. Me gândiam, cu cât eră ea mai frumoasă decăt ori care din tinerele fete ce se aflaă în societate, și totuș — ce deosebire! Ce făceaă fetele acelea, de eraă așa? Pentru ce sta hainele lor atât de bine? Căt de minunat eră arangiat pērul lor! Căt de minunate eraă ele ēnsēși! Ele umbraă, complimentaă, jucaă, se rēcoriaă și luau dulceturile oferite, de tot în alt mod ca fetele noastre de la țară. Me lovi dorul de a vedē și pe Lotti ca ele, cu deosebire ca domnișoara Hudson. Ce fãlos aș fi atunci cu dēnsa! Dar nu putui negă, că acum mi-ar fi fost foc de rușine de ar fi intrat Lotti în haina ei cea albă, simplă de muslin, cu peteua ei cea națională, care pân' acum le aflam atât de frumoase. Nu, Lotti, o nul Persoana ei nu mi-ar fi cauzat de loc rușine, dar modul ei de a se îmbrăcă și a se purtă în societate . . .

Eram atât de iritat de gândurile aceste multe, de nu puteam dormi toată noaptea. Numai de cătră dimineață așpîi un scopot și visai — nu de Lotti, ci de dșoara Hudson. De aci încolo o vedeam foarte des pe Grațiana Hudson și cu cât o vedeam mai des, cu atât o și admiram tot mai mult. Din când în când primii de la dēnsa și niște epistolioare. Ce deosebite erau de epistolele scrise de Lotti! Ce hârtie fină și ce monogram frumos cu albastru și cu aur! Doriam mult ca și iubita mea fetiță să scrie mai frumos și să bage mai bine de seamă la ortografie, imi sfârmai mult capul până ce me resolvii a-i da un sfat bun în aceasta chestie. Eră numai spre binele ei, că o rugasem a silabisă mai cu îngrigare. Dar trebuie că me exprimasem reu, căci răspunsul ei imi arată că s'a simțit ofensată.

Mustrat de conștiință m'am pus și i-am scris o epistolă cum aveam năravul a-i scrie mai de mult, dar avēnd de mers în societate la doamna Hudson, uitai de tot a o expedă, așă că numai după patru zile ajunse epistola la poștă. În acea săptămână veni Lotti cu o mătușă a ei la oraș. Mătușă asta eră cam unică în felul ei; ori plouă, ori eră vreme bună, purtă tot cu sine un parapleu de pânză roșă de bumbac. Lotti intră la mine în comptuar, vrēnd a vorbi cu mine puține vorbe, și aduse — veți bine — și pe mătușă-sa

cu dēnsa. Un timp mai nenorocit nu și-a putut află pentru visita ei, căci dșoara Hudson eră chiar de față, lingușindu-se pe lângă tată-so să-i dea bani spre a-și face unele cumpărături. Dēnsa vedu pe Lotti și pe groaznica ei mătușă.

— Oh, ce babă comică, — imi șopti dēnsa, neștiind că eu o cunosc, — și cât de reu staū hainele pe tinera fată!

Și Lotti a venit spre mine și mi-a dis în binevoitorul ei ton obișnuit:

— Bine Eduard că ești aci. Ne temeam că nu te-om află, și mult nu putem așteptă, căci avem retour bilete.

Și dșoara Hudson a auđit-o și a privit lung la dēnsa, și mie-mi eră grozav de rușine, și Lotti observă rușinea mea.

Dēnsa deveni de tot tăcută și nu me suferi să o conduc pân la gară. Peste puține zile primii de la ea o epistolă mică, care eră de tot corect scrisă; dēnsa pusese multă trudă de a-mi puté scrie următoarele șire:

„Eduard, dacă oamenii se rușinează unii de alții, atunci vor fi foarte nefericiți, de vor fi nevoiți a vieții împreună. Tie ți-a fost rușine de mine, când te căutai în comptoir, de oare ce îmbrăcăminteă mea nu eră așă modernă, ca a damei acelei tinere, care m'a ficsat așă tare. Și, Eduard, eu m'am rușinat de tine, căci tu atât de evident te-ai rușinat de mine. Eu cred că mie mi-a fost mai rușine. Fii cu bine. Pentru fericirea noastră proprie nu-i iertat să fim unul al altuia.

Charlotte.

M'am rușinat, dar spre rușinea mea trebuie să constatez, că simții o mare ușurare. Iubiam pe Grațe Hudson și me credeam iubit de ea. După ce mi s'a amelioră salariul, voi să întreb pe Grațe de-ar fi aplicată a se mărită după mine. Și atunci de bună seamă ea ar fi stăruit într'acolo, ca să intru în comerțul tatălui ei ca companist mai tiner.

Anul trecu, și concediul meu se

apropiă. Unchiul meu imi spuse, că salariul mi se urcă. Mi se umplu inima de speranțe. Me determinaii a peți pe Grațe, înainte de a părăsi cetatea. Eu nu dubitam de răspunsul ei.

În ziua aceea ne lăsașem de lucru mai de timpuriu decât de altă dată, și când voiam a părăsi comptoarul, me chemă dl Hudson și-mi înmanuă o sumă de bani spre a-i depune la bancă. Eră numai o sută de dolar.

— Cred că vei ajunge la timp, până a nu închide banca. De s'ar întâmplă ca totuș să fie prea târziu, îi vei depune dimineață. Eu nu las bucuroși

D a n s u l .

banii în comptoar, și Lascom luă cheia cassei cu sine.

Me grăbii cât numai putui, dar banca se închise pân' a nu ajunge eu acolo. Așă, puseii banii în busunar, lângă salariul meu lunar.

— Acolo sînt în mare siguranță, cugetai eu. Dar uitaii cu totul de mine, când me însoți Graçe Hudson în casa de flori.

Eram numai singur, încungiuruți de florile bino mirositoare, ședurăm lângă olaltă, mâna ei se odihniă în ale mele. Eu îi vorbi despre iubirea mea și o întrebai, de s'ar învoi să fie a mea; și ea me privi lung, o roșă lină trecu peste fața ei, și apoi se depărta puțin de mine.

— Regret mult, domnule Lascom, dișe ea, că i-ai pus în cap așă ceva. Eu sînt cu doi ani mai bătrînă decît dumniata și nu me pot mărită nici după un tiner sărac, care (iartă-me pentru francheță) are încă foarte mult de învățat. Eu trebuie să am un om de lume perfect — un alt cineva nu m'ar îndestulî. În realitate și sînt logodită cu un așă bărbat. De prezent e în călătorii, dar îndată după reîntoarcerea lui ne vom serba cununia. E de 40 de ani. Dumniata ești copil încă, și eu aș da tot salariul dtale numai pe mînuși glaçe și pe parfumuri. Dar am promis proximul vals lui Robert Hastings. Vino deci.

O oră mai târziu eram pe stradă. Am cercat să-mi innec naufragiul în vin, și me și îmbetai, prima dată în viață. Îmi aduc aminte, că pe când treceam pe dinaintea unei case strălucitor luminată, fui agrăit de un strein, care-mi vorbi despre averile ce și le făcurea unii tineri la masa de cărți.

O idee nebună me întări, că dacă eu aș fi bogat, Glaçe ar părăsi pe logodnicul ei și ar fi nevasta mea. Îmi mai aduc aminte că am intrat în acea casă, că am mai beut încă și că m'am pus undeva la o masă

unde luaii parte la jocul de cărți. Șciū că-mi perdui toți banii și voiți să merg și că noul meu prietin me mai reținū. După dece minute jucaii și banii condeșuți mie.

Ce s'a întemplat mai târziu cu mine, nu-mi mai aduc aminte. Omul care m'a despoiat în acest mod, n'a fost totuș fără pic de compătîmire. Numai de abia-mi aduc aminte că i-aș fi spus unde locuiesc, și că eu în dimineața următoare voiți să călătoresc acasă; trebuie că el m'a condus la gară și mi-a scos un bilet, căci în dorii de di, când me deșteptaii cu dureri de cap, me aflaii într'un cupeu de tren și auđii amplioaii trenului făcend gălăgie.

Me coborîi, merseiū pedestru drumul meu, și teribila mea situație îmi eră conșcie în suflet. Eu mi-am fost desonorat familia, mi-am fost papat cariera și m'am fost expus pe pe mine unei pedepse neonorifice. A trăi între astfel de impregiurări e mai greu decăt a suferi moartea de dece ori. După ce ajunseiū la un loc singuratic, rupseiū o foaie goală din notiș, scrisieiū pe ea întregă recunoașcerea greșelei mele și întepeniū scrisoarea pe vestmîntul meu. Apoi scoseiū din busunar un pistol — toți indiviđii casei noastre comerciale, care umbiaū cu banii la sine, trebuiaū să poarte câte un pistol cu ei — și-l țintii spre tîmplele mele.

În acest moment inaintă într'acolo un cărucior mic tras de un cal, mînat de o muere. Nu mai eră timp de pierdut. Trăseiū cocoșul repede. —

După un somn lung și greu me treziū în una din țile. Me ridicaii în așternut și me simții slăbit trușeșce și sufleteșce. Nu șcieam ce s'a întemplat cu mine — capu-mi eră învăluit într'o bandură. Zăceam într'un pat strein, într'o chilie necunoscută mie; aproape de pat ședea pe un scaun o fată tineră cu păr blond și cosea.

— Lotti! strigaii eu; dar totuș cum putea fi

Prințul Ferdinand al Bulgariei cu fiul seū Boris.

Lotti aci? Fata se ridică și-mi răspunde. Oh, eră Lotti și acum imi veni ră amintirile.

Fu o deșteptare teribilă.

— De ce nu m'ai lăsat să mor? — întrebai tu mănios. Eă nu voesc să trăesc. M'am decis să nu trăesc mai mult.

Atunci își puse Lotti ambe mânil pe ale mele și ăise:

— Fii liniștit, Eduard, și-mi spune de ce ăi-ai urit viaăa?

— N'a cetit nimenea ce scrisesem eă? Fu purul adevăr.

— Eă am cetit, Eduard, răspunde ea, numai eă singură. Te aflai în drum; luai hărtia și o cetii, apoi o ascunsei. Nimenea nu șcie de ea, afară de mine. Ești indestulit?

— Cum să me poată indestuli așa ceva? Acum toți cei din comptoar șciă că eă sânt hoă.

— Eduard, ăise Lotti, tot ce s'a întemplat cu tine în noaptea aceea, remăne un secret al meă și al teă. În ăiua următoare mersei la cetate. Vorbii unchiului teă și dlu Hudson, le spusei că te aflii reă și că la bancă ai ajuns prea târziu, și că eă le aduc banii ce ăi-i concreăuse ăie și ei eraă tare mișcați pentru boala ta și aă trimis adese ori spre a se informă despre aflarea ta. În veci nu vor află ei adevărul.

— Dar eă le pierdui banii în joc de cărți, Lotti, cum i-ai putut înapoiă?

— Da, uite ici, chiar aveam o sută de dolari, ce mi-i prezentase mătușă mea, ăise Lotti, mătușă e atât de bună cu mine, și luai banii aceia și adusei lucrul în ordine; mai târziu mi-i poii înapoiă. Făcu a-cesta, Eduard, numai pentru biata ta mamă.

— Tu ești un ânger, Lotti, strigai tu.

— Mie n'ai să-mi mai vorbești prostii, ăise Lotti cu stricteăă.

Căt o iubiam în momentul acesta! Căt de frumoasă, căt de bună și amabilă eră ea! Și mie mi-a fost rușine de aceasta fată!

Ea se încercă a me face să cred, că-n veci nu-mi va ieră, dar me ieră, și nici când n'a numit un bărbat de a sa, pe o muiere mai drăguăă, ca eă pe Lotti mea. Ce se ține de bon ton, e un adevăr de admirat căt de ușor și-l însușesc femeile. Chiar asară auăi vorbind despre Lotti că ar fi cea mai fină și mai cu tact damă din societate.

Din germaneșce de:

IOAN POP RETEGANUL.

Academia Română.

Raport general asupra lucrărilor comisiunii premiilor anuale Năsturel-Hărescu, Eliade-Rădulescu și Adamachi pe anul 1899 de dl dr. Gr. G. Tocilescu.

Domnilor colegi,

Comisiunea de noue, aleasă de dvoastre ca să cerceteze operele tipărite prezentate la concursul premiilor anuale Năsturel-Hărescu din seria B, de 4.000 lei, Eliade-Rădulescu și Adamachi, de câte 5.000 lei, terminându-și lucrările, vine, prin subscrisul raportor, să aducă la cunoșcină plenului rezultatele deliberărilor sale.

I. Premiul Năsturel-Hărescu, din seria B, de 4.000 lei.

Cele 14 publicații venite la premiul Năsturel-Hărescu de 4.000 lei, care este a se da celei mai bune

cărți scrise în limba română, cu conținut de ori-ce natură, apărute de la 1 novembre 1897 până la 31 octombrie 1898, au obținut următorul număr de voturi:

	Pentru premiere	Contra premiării
1. Maior (dr. George), Manual de agricultură rațională. Fitotechnia saă cultura specială a plantelor	7	1
2. Gârbea (G. O.), Iov, poemă dramatică în versuri ritmice	5	1
3. Murnu (George), Gânduri și vise	5	3
4. Moldovan (Silvestru), Zarandul și Munții-Apuseni ai Transilvaniei	4	5
5. Rosetti (Dimitrie R.), Dicționarul contemporanilor din România	3	5
6. Niculescu-Brăiliăeanu (S.), Fisica	3	5
7. Assan (B. G.), Călătorie în regiunile polare nordice	3	5
8. Idieru (N. E.), Istoria artelor-frumoase	2	5
9. ăiău (Ioan), Geografia comunei Comăndăreșci	2	6
10. Borgovanu (V. Gr.), Istoria pedagogiei	1	7
11. Gheorghiu (Xenophon C.), Încercări critice de literatura francesă	1	5
12. Popescu-Ciocănel (Gheorghe), Mănăstirea Găvanul, etc.	1	5
13. Argeșeanu (Dr. S.), Noțiuni de igienă și medicină poporală	—	6
14. Manoilăscu (C.) Zaharia (C.) Munteanu (Victor), conducătorul în viaăa practică a absolventului școalei primare	—	6

Cum se vede din tabloul de mai sus, trei opere, și anume: 1. Maior (Dr. George), Manual de agricultură rațională. Fitotechnia saă cultura specială a plantelor, 2. Gârbea (G. O.), „Iov“, poemă dramatică în versuri ritmice, și 3. Murnu (George), „Gânduri și vise“ (versuri), au înrunit majoritate de voturi, spre a fi propuse la premiere. Celelalte uns-pre-dece au fost respinse cu majoritatea membrilor prezenți.

Dați-mi voie ca să me ocup mai înteu de primele trei opere.

1. „Manualul de agricultură rațională“ de dr. G. Maior, care vine pentru a doua oară să solicite premiul Academiei Române, este o lucrare de merit, ce ocupă un loc de frunte în literatura noastră didactică în genere și în cea economică, atât de săracă, în special.

În anul trecut, numitul agronom prezentase la concurs volumul I, despre Agrolgie; est-timp ne aduse volumul al II-le: Fitotechnia saă cultura specială a plantelor, care conține 611 pagini în 8°, cu 202 figur intercalate în text. Din volumul al III-lea, Zootechnia saă cultura specială a vitelor, s'au tipărit deja peste 100 coale, cu 600 figur în text, și nu va întârziă să vadă lumină și volumul al IV-lea, spre a avé un manual de agricultură rațională complet, precum nu posedă încă literatura noastră agronomică.

Stimulat nostru coleg, dl P. S. Aurelian, cu competenă-i cunoscută, a analizat primele doue volume din această lucrare, și atât anul trecut, căt și acum, le-a recomandat Academiei spre premiere.

Anume despre volumul al II-lea dsa ne spune:

„M'am încredințat din cetirea acestu de al doilea volum că autorul, nu numai că posedază materia, dar șcie să o expună în așa mod, încăt să fie înțeleasă de toată lumea.

„Pentru fiecare plantă cultivată, dl Maior studiază sistematic mai întâi diferitele specii, dezvoltarea vegetațiunii, locul în asolament, pregătirea terenului, întreținerea plantei, boalele, insectele vătămătoare, recolta și în fine comerțul.

„Am ramas pe deplin mulțămît de modul cum dl Maior a expus cultura plantelor speciale. În lucrarea sa sgriculorii vor afla sfaturi și învățături folositoare; vor afla cum printr'o cultură rațională nu numai se pot ameliora plantele, dar și sporî producerea.

„Personal, felicit pe dl Maior, continuă dl Aurelian, pentru stăruința și priceperea cu care conduce lucrarea ce a întreprins, și rog cu stăruință Academia ca să încurageze prin premiare munca neobosită și prielnică a acestui agronom. Cu aceasta Academia, nu numai va respălăti meritul, dar va încurajă pe acei cari își întrebuințază știința și experiența pentru binele obștesc.

„Într'un timp când agricultura rațională are nevoie de toate încurajările posibile, Academia, acordând premiarea lucrării dlui Maior, va dovedi că se interesează de aproape de dezvoltarea economică a României“.

La aceste aprecieri ale dlui Aurelian ce ar pute adauge mai mult raportorul general al comisiunii de nouă? El se mulțămescă a da analiza succintă a volumului al II-lea, pentru ca onorata Academie să facă cunoștință mai de aproape cu opera ce i se propune spre premiare.

Fitotechnia se ocupă în special cu cultura plantelor agricole proprii țării, dând fiecărei plante importanța ce i se cuvine, în raport cu trebuințele țării noastre și cu valoarea ei tehnică industrială. Cartea este împărțită în 12 capitole, după principalele grupuri și clase de plante de cultură mare: cereale, leguminoase, oleioase, aromatice, textile, tinctoriale, narcotice, tuberculoase și rădăcinoase și plante furagere. Deosebit de acestea, în cele trei capitole din urmă: X—XII, autorul se ocupă în mod particular de cultura fânecelor, de irigațiunile și pașunile naturale.

Opera ține seamă de datele și descoperirile cele mai noue pe terenul tehnic și științific al agronomiei și agriculturii practice. Ea, fiind menită să servească agriculturii practice, ca și învățămîntului profesional, este sub toate raporturile adaptată trebuințelor agriculturii țării noastre și a poporului român în general, avînd în vedere atât cultura mare, cât și cultura mică și forțele de producțiune agricolă ale țării, ca și mijloacele de cari ea dispune.

Așă bunăoară, pe când grăul, plantă de căpetenie a producțiunii noastre, este tratat din toate punctele de vedere și ocupă 79 pagini, porumbul 39 pagini, sfecele 30 pagini, altele se reduc la o singură pagină, chiar până la câteva rînduri, fiecare plantă fiind astfel dezvoltată după importanța relativă a ei. Apoi, la fiecare plantă sînt descrise amănunțit varietățile ei, solul, clima, sîmînta, prepararea terenului, modul de a sîmîna, lucrările de întreținere, inimicii și paraziții cari o atacă, recolta, producțiunea medie și maximă la hectar și modul de utilizare a produselor. Citirea cărții, ca și cunoașterea plantelor descrise, sînt mult ușurate prin cele 202 figurî intercalate în text și reproducînd plante copiate după natură, insecte și paraziți.

Ca părți originale ale autorului și cari nu se găsesc în autorii similari străini, ci sînt proprii trebuințelor țării noastre, vom cită capitolul despre produc-

țiunea și comerțul internațional de cereale, și rolul ce ocupă România între statele exportatoare în comparațiune cu mijloacele de cari ea dispune; apoi istoricul dezvoltării culturii cerealelor în țările române, legătura strînsă ce există între consumațiunea de porumb ne-copt și boala pelagra, etc. Plantele leguminoase, atât de necesare alimentațiunii poporului nostru în timp de post, de asemenea sînt foarte bine dezvoltate.

La plantele tinctoriale, autorul arată, că pe când străinătatea posedă numai patru plante de vîpseli, țărana română posedă peste 40; tot deodată se expune și rolul cel mare al plantelor textile și tinctoriale în industria românească de casă.

La plantele tuberculoase, autorul ne dă în acelaș timp o ochire sumară asupra dezvoltării industriei zaharinate în diferite țări și arată rolul însemnat ce-l va pute avea și asupra țării noastre. De mare importanță este incontestabil capitolul despre fînețe și pășuni; aci se vede bogăția naturală a țării noastre în specii și varietăți de prima valoare; fiecare plantă este citată cu numele ei botanic și popular; totodată se reproduce și figura exterioară a ei, ca să o poată cunoașce fiecare agricultor și păstor, chiar dacă nu știe cetă, indicînd și localitățile și înălțimea unde se găseșce, cum și plantele proprii fiecărei regiuni și zone climatice a țării. La capitolul irigațiunilor sînt numeroase planuri, pentru ca fiecare agricultor să fie în stare să-și facă singur irigațiunile, fără a mai ave recurs la ajutorul vre-unui inginer.

Din punctul de vedere al formei, cartea este scrisă într'un stil ușor, poporul, cu terminii tehnici adoptați și culeși chiar din gura țeranului.

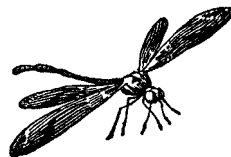
Toate revistele speciale de agricultură din țară și de peste munți, cum și agriculturii practice, recunosc unanim valoarea superioară a lucrării de față și partea eminentă practică a ei pentru trebuințele marelui și micului cultivator: proprietar, arendaș, vechil, precum și tuturor celor ce se ocupă cu agricultura, fie în mod științific, fie practic.

O asemenea operă merită încurajarea Academiei Române. Dacă ne plîngem că în industrie și comerț străinii au acaparat totul și au luat toate isvoarele de câștig din mîna naționalilor, apoi nu mai puțin și în agricultura cea mare străinii ne-au apucat înainte: Greci, Bulgari, Evrei, cari fără de nici o cultură trăesc unic din exploatarea țeranului și a solului nostru. Când toate statele și națiunile fac sacrificii enorme pentru dezvoltarea și îmbunătățirea agriculturii lor, numai noi stăm pe loc; de aceea pe terenul literar-economic nu există aproape nici o mișcare.

Prin premiarea opului de față se va atrage atențiunea păturii culte, ce se îndeletniceșce cu agricultura, asupra unei lucrări de valoare, pentru ca și proprietarii și arendașii noștri să înceapă să aplice câte ceva pe moșiile lor și să nu vadă ultimul lor refugiu în învoelile cu lăcuiorii și în sleirea ogoarelor părintești.

Comisiunea dvoaste, prin 7 voturi pentru și 1 contra, s'a pronunțat în favoarea operei dlui Maior.

(Va urmă.)

 S A L O N.

† Ioana Bădilă.

După încheierea născătorului trecut al revistei noastre primăram din Sibiiu șecirea tristă, că una din cele mai distinse dame române, soția dluî jude de tribunal Ioan Bădilă, vicepresidenta Reuniunii femeilor române de acolo, doamna *Ioana Bădilă n. Moldovan*, a încetat din viață.

Prin eminentele sale calități spirituale, culturale, umanitare, naționale și morale, reposata a avut un loc înalt de stimă în societatea românească și străină din Sibiiu. Jalea pentru pierderea ei este dară generală. La înmormântare toată elita sibiiană a luat parte. În deosebire o plângem înse noi Români, pentru cari a trăit și murit, a căror podoabă ne-a fost și căroră ne-a lăsat cea mai vecinică suveniră a iubirii sale de neam.

Dna Bădilă descindea dintr'o vechiă familie română nobilă din Transilvania. După mamă, originară din Abrud, se înrudiă cu fostul mitropolit al Blașului, Alexandru Sterca Șiuluțiu, ale căruî fapte sânt scrise cu litere de aur în istoria Românilor; iar părintele seî, Dumitru Moldovan, se trăgea din familia nobilă a Moldoveneșilor din comitatul Hunedoriî. Dumitru Moldovan, până la inaugurarea dualismului, în 1867, când a fost pus în pensiuă, a ocupat cele mai înalte funcțiuni și în urmă a fost consilier la Cancelăria Aulică.

Prin căsătorie dna Bădilă se înrudiă cu distinsele familii române Hania și Bologna, cari au jucat un rol însemnat în viața politică și culturală a poporului român de dincoace de Carpați.

Astfel regretata reposată, coborând și fiind înrudită cu asemenea familii fruntașe române, tot nobilă și românească i-a fost și cea din urmă faptă, care îi asigură un loc de frunte în istoria poporului român.

Aceasta faptă s'a manifestat prin testamentul ei, prin care a lăsat casele sale din Sibiiu și 10.000 fl. în scrisuri fonciare, în total o valoare de *trei-șeci și cincî de mîi florinî*, ca fundațiune dedicată memoriei părintelui seî Dumitru Moldovan, spre a se întemeia un internat pentru studenții români de la universitatea din Cluș, fără deosebire de confesiune, eventual spre a se creă burse pentru studenții români din străinătate.

Din dispozițiile sale testamentare mai amintim, că a lăsat 1000 fl. pentru Casa Națională, altă 1000 fl. pentru catedrala română din Sibiiu și 500 fl. pentru Reuniunea femeilor române din Sibiiu, la a cărei conducere a luat parte până 'n anul din urmă.

Legatele sale testamentare au să fie îndeplinite de cătră Asociațiunea din Sibiiu, care a fost numită moștenitoare universală.

Astfel venerabila damă română ș-a ridicat ênsaș un monument în sinul națiunii sale, care îi va conserva vecinic numele impresorat de stimă.

În curênd ne vom face datoria, presintând drept tribut al stimei noastre — portretul reposatei și biografia sa completă; de ocamdată dăm mai la vale informațiunile privitoare la înmormântare.

*

Familia adorantei a dat următorul anunț funebral: *Johanna Bădilă n. Moldovan*, după lungi și grele suferințe, astăzi la orele 10 din noapte, în al 46-lea an al vieții și al 26-lea an al fericitei sale căsătorii, ș-a dat sufletul seî nobil, dedicat familiei sale și deaproapelel în mâinile Creatoriului.

Remășițele pămêntesci ale scumpei defuncte se vor transporta vineri în 22 septembrie st. n. la 3 ore d. a. din casa proprie, strada Urezului nr. 9, la cimiteriul greco-orient. din suburbiul Poarta-Turnului, spre vecinică odihnă.

Sibiiu, în 20 septembrie st. n. 1899.

Ioan Bădilă, jude de trib. ca soț. Johanna Moldovan născ. Farkas, ca mamă.

Înmormântarea s'a făcut vineri la 10/22 septembrie, fiind o frumoasă și de toamnă.

S'a început la orele 3 după mieznoapte, asistând mitropolitul Meșianu, comitetul Asociațiunii, oficerimea naltă și alți oficeri din toate armele, reprezentanții autorităților, a tribunalului și judecătoriei, gimnasiului de stat, mai mulți advocați și medici, o delegațiune a studenților universitari români din Cluș, mulțime de tineri și toată elita societății române și străine din Sibiiu.

A funcționat protopresbiterul și parochul Ioan Papiu, dimpreună cu directorul seminarial dr. Eusebiu Roșca, administratorul parochiei din Sibiiu Poarta-Turnului Constantin Dimian și profesorul diacon Ioan Popovici. Respunsurile funebrele le-a cântat corul seminarial sub conducerea profesorului Dumitru Cunțan.

Din mulțimea de cununî, amintim următoarele:

Cununa nemângăiatului soț, cu inscripția: „La revedere, Ioannă dragă!” a mamei sdruncinată de durere: „Mama ta cu inimă frântă — sufletul meu Johanna”; a Asociațiunii cu inscripția: „Asociațiunea — generoasei fundatoare”; a Reuniunii femeilor române: „Neconținut ai lucrat pentru națiune, memoria îți va fi eternă”; „Mareî binefăcătoare a națiunii, Tinerimea academică română”; „Nemuritoareî binefăcătoare Ioana Bădilă, în sêmne de eternă recunoștință, studenții universitarii din Cluș”.

Au mai depus cununî familiile: Cosma, Moga, Dima, Lemény, Herbay, Tilea, dr. Beu, Rozvan, dna dr. Brote, dșoarele Dunca de Sajo, dr. Amos Frâncu și alții.

La mormânt dl Ioan Scurtu, unul din delegații studenților universitari din Cluș, a rostit în numele tinerimeî o frumoasă cuvântare, tîlcuind doliul tinerimeî și stima vecinică cu care va impresora memoria ei.

Și cosciugul, care a închis scumpele-î osêminte, a fost lăsat jos în mormântul rece, în mijlocul unei jale adânci, stropit de lacrimile tuturor celor de față, cari vedeau cum se stînge dintre ei o femeie de model, amabilă în cercul familiar, distinsă în societatea cultă, zeloasă pe terenul instrucțiunii publice și plină de dragoste pentru neamul seî. Și toți ș-au șis, pentru ce a trebuit să moară atât de iute? Pentru ce a trebuit s'o perdem tocmai atunci, când aveam atât de mare trebuință de sprijinul ei?

Națiunea română se închină cu respect acestui mormânt și urează reposatei:

— În veci amintirea ei!

Agata Bârsescu în Bistrița.

Am văzut pe Agata Bârsescu!

Trupa germană — Bauer — din Sibiiu, a dat aci în Bistrița șapte reprezentațiuni — cu Agata Bârsescu. Și o-am văzut.

Un om imitând zei, o zeiță în rol de om. — Cel ce n'a văzut pe Agata Bârsescu, pe aceasta intru-pare a geniului artistic, acela n'a văzut multe din ceea ce geniul și arta produce. Vădându-o pe scenă, în toată puterea avântului său artistic, ești silit să crezi că unii oameni, zei, sunt creați cu anumite destine, și trimiși în lume cu meniri providențiale.

O-am văzut în drame sociale moderne, și o-am admirat; dar o-am văzut într-o tragedie clasică, și aci a făcut minuni. A jucat pe „Sapho“ de Grillpalzer; a jucat așa, precum nu o poate juca nimenea. În drame sociale e o artistă, mare, genială, nentrecută; iar în tragedie, în piese clasice, e mai mult ca om, o adevărată divă.

Înzestrată de Dzeu, trupește și sufletește, cu tot ce pretinde rolul unui adevărat artist, — ea-și împlinește chemarea cu o nobilă ambiție, și servește de model.

O statură de regină, naltă și măstoasă, o față frumoasă și simpatică, și apoi o voce, — o voce bogată și puternică, de care n'am mai audiat de la artistă. Lină și moale ca o șoaptă dulce, — în accente de amor și de deliciu o adevărată sirenă; în efecte și 'n isbucniri patetice o ridică și o potențează până la măsura unui adevărat tunet. — Și apoi, în piese clasice, cu deosebire în tragedie, care ni se pare că-i e elementul — o forță nentrecută: o plastică, o plastică adevărată mitică. Dacă ai avé la dispoziție un aparat fotografic, așa cum se schimbă, din minut în minut, să o fotografiezi, în toată poziția, pe nimerite, așa cum vine — ai avé un album neprețuit. Desfătare pentru ochi și modele pentru artist.

Nu me dimit la o recenziune amenunțită cu privire la deosebitele piese — constatez numai, că tot ce s'a scris despre arta ei e prea puțin, merită mai mult. În sufletul nostru a stărnit impresiuni cari nu se vor șterge nicădată.

În viața socială caldă și dulce, amicabile și modestă, — fără pretensiuni, fără de fumuri, se pare că nu știe cine e și ce e.

În semn de stimă, de recunoștință și dragoste — înțelegința din Bistrița duminică la 24 sept. aranjă un banchet și tot în ceeaș și spre sară, făcurăm o excursiune la „Soare“, un loc frumos și romantic. I-e dragă foarte natura, ei, pe care natura o-a înzestrat cu atâtă daruri.

Marți la 26 sept. își luă adio și plecă spre Viena, petrecută de toți și de dragostea tuturor.

V. R. BUTICESCU.

Ilustrațiile noastre.

George Dima. În mica noastră lume musicală română se petrece un eveniment, căci în adevăr se poate numi eveniment când un artist-compositor de talia maestrului nostru George Dima își strămută locuința în alt oraș. Dsa părăsind Sibiiul, se duce la Brașov, unde a fost chemat de către Eforia școalelor gr. orient. române centrale, la catedra de muzică pen-

tru gimnasiu, școalele reale și comerciale. Strămutarea aceasta are mare însemnătate nu numai pentru publicul românesc din Sibiiu, unde dl George Dima a petrecut opt-spre-dece ani de muncă, unde a dat un avânt culturii noastre musicale și unde a avut mari succese, — ci și pentru Brașov, orașul în care artistul are să-și continue activitatea atât de rodnică. Cât de mult perde Sibiiul, tocmai atâtă câștigă Brașovul. Schimbarea aceasta inse deșteaptă interesarea și afară din cele doué orașe, în tot publicul românesc, căci toți așteptăm începerea unei noué ere de producțiune artistică. În deosebire ne interesăm de ea noi cei de la revista aceasta, vădând astfel întărindu-se cercul conducător al Societății pentru fond de teatru român, care își are sediul în Brașov și din al cărei comitet face parte și distinsul nostru artist dl George Dima.

Dansul. Un tablou alegoric. Reprezintă dansul, cum și-l inchipue mitologia germană, pe pajistele verde, noaptea, la malul rîului Rhin, de aici numele: „Der nächtliche Rhein“.

Principele Ferdinand al Bulgariei și fiul său Boris. În desvoltarea evenimentelor politice din răsărit, Bulgaria atrage mult interesarea lumii, prin faptul că luptele partidelor sunt înverșunate și prințul Ferdinand nu s'a putut întări deplin în tronul său. Într'aceste principesa Maria a murit și prințul vrea să se însoare de nouă. Moștenitorul Boris, e încă băiat mic.

LITERATURĂ.

Basarabia în Secolul XIX. Una din cele mai importante scrieri ce a publicat Academia Română, este lucrarea al cărei titlu s'a pus în capul acestor rânduri. Ea a apărut zilele aceste în o frumoasă edițiune. Autorul ei este dl Zamfir C. Arbure și a fost premiată de Academia Română cu premiul statului Eliade-Radulescu din 1898. Ca întroducere, autorul ne dă istoricul general asupra Basarabiei înainte de 1812. Lucrarea întregă se imparte în 8 cărți. Prima cuprinde geografia fizică și politică, spațiul său suprafața, împărțirea administrativă, geologia, orografia, hidrografia, basenul Nistrului, al Prutului, Dunărea, lacurile, mlăștinele, izvoarele subterane, apele minerale, Marea neagră, clima, Flora și Fauna. A doua: locuitorii, demografia de la 1810—1892, etnografia. A treia, moravurile și obiceiurile popoarelor din Basarabia, din cari relevăm, cântecele și proverbele populare române, colindele la bulgari și ruteni. A patra, orașele și satele, în fruntea cărora se află Chișineu, Akerman și Bender. A cincea, agricultura și proprietatea funciară. A șasea industria și comerțul. A șaptea biserica și școala. A opta administrația și justiția. Ca anexe găsim: legile speciale ale Basarabiei, drepturile și datoriile familiare și altele. Apoi aședământul coloniilor bulgare, un repertoriu de toponimie. În sfârșit familiile boerilor moldoveni din Basarabia și anume: Gavril Bănulescu-Bodoni, familia Hașdău, Alexandru Donici, Scarlat M. Cotruța. Încheierea se face prin o foarte bogată bibliografie a Basarabiei studiată de autor. Din acest cuprins extrativ se vede, că autorul care a muncit trei ani de zile la lucrarea sa, ne-a dat o scriere de multă valoare. A schiță macar cuprinsul celor aproape 800 de pagini prin câteva rânduri de cronica literară este o neputință. De aceea numai semnalăm apariția, spre a reveni de altă-dată într'un articol anume. Cartea voluminoasă are o mulțime de ilustra-

țiuni foarte interesante, care reprezintă tipuri, porturi și diverse localități din Basarabia.

Analele Academiei Române. Din aceasta publicațiune a apărut de curând volumul care conține partea administrativă și debaterile sesiunii generale din primăvara trecută, dimpreună cu toate procesele verbale ale sesiunii, ale secțiunilor, propunerile făcute, discuțiunile avute; rapoartele literare, administrative și financiare. Noi am informat încă atunci pe cetitorii noștri în detaliu despre toate cele petrecute în sesiunea generală. Acum vom mai reproduce câteva rapoarte literare, al căror șir îl începem astăzi cu raportul general al dlu Gr. G. Tocilescu.

Tragedia Calvarului, de L' abbé Henry Bolo, a apărut tradusă în românește de membrii societății de lectură Inocențiu Micu Clain a teologilor din Blaș. Cuprinde patru părți: Preludiu, Agonia, Crisa și Moartea. Cartea se prezintă în niște condițiuni bune, atât ca limbă românească, cât și ca executare de tipar de societatea pe acțiuni „Tipografia” din Sibiiu.

Despre Eminescu. A apărut de sub tipar la București: „Eminescu pessimist, profet și economist”, studiu critic de dl I. S. Ordeanu, economist, care a dat la lumină mai multe publicațiuni agricole.

TEATRU.

Teatrul Național din București. Direcțiunea Teatrului Național se ocupă cu complectarea repertoriului. Lucrarea prezintă oare-care greutate, ceea ce și explică întârzierea de a nu-l fi publicat până acum. În curând înse se va îndeplini și această necesitate. În repertoriu se va da loc larg pieselor originale, alături de lucrări clasice nerepresentate încă pe scena Teatrului Național. Clasicismul e o sorginte în care se desalterează toate teatrale din lume, de care negreșit nici al nostru nu trebuie să se lipsească. El formează temelia solidă a teatrului, el nutrește cugetarea cu modele neperitoare. Ca o idee nouă, care trebuie neapărat să ia ființă în existența Teatrului Național, direcțiunea se gândește să pue pe scenă, dintre piesele vechi, pe acelea care au avut răsnet la vremea lor și care pot astfel să arate începuturile Teatrului Național și drumul făcut până astăzi. Aceste piese sunt așii aproape necunoscute, iar autorii lor uitați. Teatrul nostru pare a fi fără tradițiuni în trecut. E o părere greșită, care trebuie să înceteze, iar generațiunea nouă câtă să știe că au existat autori cari au cugetat și scris pentru teatru. C. Caragiale, Bălăcescu, Pantazi, Ghica, Deparașianu, Scurtescu, etc., trebuie înviați în amintirea celor ce iubesc teatrul. Se mai iaș măsurii eficace ca piesele reprezentate să fie bine știute și bine montate, iar, în alegerea lor, publicul să găsească și învățăminte și petrecere.

Mounet-Sully și Eleonora Duse în București. Mounet-Sully, unul din fruntașii Comediei franceze și Elenora Duse, renumită tragediană italiană, vor debută în curând la București cu trupele lor. Primul e reprezentantul vechei școli franceze, moștenitorul tradiționalei interpretări a capo-d'operelor clasicismului și romantismului. Elenora Duse, dimpotrivă, reprezintă arta realistă, saș cu terminul italian, *veristă*. Artă dramatică așă cum o înțelege școala veristă, este imitarea deservită a naturei. Tendința ei este să dea spectatorilor ilusia absolută a realității, să ne facă să uităm că sün-

tem la teatru și să credem că pe scenă se desfășură scene din viața reală. Pentru a nu stânjini această ilusia, școala veristă a căutat să excludă din teatru tot ce e... teatral: tiradele cele lungi, în cari își concentrează efectul arta veche dramatică, peripețiile și loviturile „de teatru”, până chiar și fardul și lumina de rampă. Dialoguri întrerupte, dicțiune firească, acțiune cât mai puțin extraordinară, iaș mijloacele cu cari arta veristă caută să trezească emoțiunea salei. Artă dramatică veristă are reprezentanții săi cei mai celebri în Italia. Eleonora Duse este incontestabil artista cea mai genială a acestei direcții. Cu totul alte idealuri are artă dramatică reprezentată de Mounet-Sully. Naturalul nu e de loc ținta acestei școli; ea caută să emoționeze cu alte mijloace. Mounet-Sully nu vorbește ci declamă, am pute dice: cântă. Operele pe cari le interpretează sânt foarte adesea în versuri — și maniera lui de a le recită este o adevărată manieră musicală. Și apoi aceasta școală disprețuește viața comună, de toate dillele. Ea își caută subiectele în viața extraordinară a oamenilor excepționali, a regilor, prinților, bandiților, cu un cuvânt a oamenilor ale căror pasiuni nu cunosc sardina tiraniei sociale. Conflictele dîlnice, burgheze, vulgare, cari seduc arta veristă, nu sânt pe placul artei dramatice clasico-romantice. În capod'operele acestei direcții găsești caractere mari, eroice, acțiuni teribile, intrigii diabolice; pe când arta veristă zugrăvește de preferență oameni de toate dillele, victime ale unor prejudicii strimte, cari sufer fără să reacționeze presiunea evenimentelor. Care din cele doue școli este superioară? Întrebare fără rost. Amēndou e au produs opere geniale, și una nu poate fi măsurată cu criteriul celeilalte, după cum nu poate fi măsurat geniul lui Mounet-Sully cu al Eleonorei Duse.

Grecii învață de la Români. Teatrul în Atena se află în stare foarte primitivă. Acum urmașii clasicilor artiști de odinioară se gândesc și la ridicarea artei teatrale. Aflăm că guvernul Greciei a cerut, prin intermediul ministerului afacerilor străine, textul legii asupra organizației Teatrului Național din București, precum și toate detaliile privitoare la funcționarea sa.

Dșoara Agata Bărsescu, precum anunțarăm, a fost angajată la Teatrul Național din București pentru un ciclu de dece reprezentațiuni. Artista va debută, românește, în piesele: Hero și Leandru, Delevra, Sapho, Marioara de Carmen Sylva, precum și în „Fulgii de zăpadă” tot de Carmen Sylva. Săptēmănilor acestea, dșoara Bărsescu a jucat cu o trupă germană în mai multe orașe din Transilvania.

Piese nouē. Dl Caragiale, precum aflăm din București, scrie o piesă nouă, intitulată: „Rotativa” în cinci acte, din viața și moravurile presei române. — Dl N. Burlănescu-Alin a terminat o nouă piesă de teatru, o poemă dramatică în trei scene, originală, intitulată „Lew”. Subiectul e luat din timpul resboaelor țarului Alexandru al Rusiei cu Napoleon cuceritorul. Autorul își va depune lucrarea direcțiunii generale a Teatrului Național.

MUSICĂ.

Concertul din Hașeg, dat în sâmbăta trecută, a reușit foarte bine. Programul a fost următorul: 1. a, „Dorul înstrăinatului” de I. Vidu; b, „Coroana cufundată” de Bönike, esec. de corul Reuniunii. — 2. a, „Aria Santuzzei” din Cavalleria rusticana de Mascagni;

b, „Pastorale de G. Bizet“ cântate de dşoara V. Pop, acompaniată la pian de dşoara O. Bardosy. — 3. „Improvisaţiî pe un motiv românesc“, de G. Şorban, esec. de autor. — 4. „Concerto I., (militaire) Beriot, vioară, esec. de dşoara A. Piso, acomp. la pian de dl G. Şorban. — 5. *a*, „Maî am un singur dor“ de G. Şorban; *b*, „În natură e tăcere, *c*, „Codrule de ce tot plângi“ de Şorban, cântate de dşoara V. Pop, acomp. la pian de dl G. Şorban. — 6. *a*, „Fantasie Impromptu“ Cis. mol. de Chopin; *b*, „Olteanca“ de I. Murşan, esec. la pian de dşoara O. Bardosy. — 7. *a*, „Largo“ de Raff; *b*, „Trăumerei“ de Schumann, violină, esec. de dşoara A. Piso, acomp. la pian de dşoara Olivia Bardosy. — 8. „Marşul cântăreţilor“, de C. Porumbescu, esec. de corul Reuniunei.

Concertul Burada în Angora. Dl Th. Burada, care face exploraţiuni ştiinţifice în Asia-mică, a dat de curând un concert de violină în Angora, în care a cântat mai multe piese clasice şi româneşti, cari au fost ascultate cu multă plăcere.

Concert la Ligid. La 8/20 septembre, din incidentul sfinţirii bisericeî gr. cat. din Ligid, lângă Timişoara, de cătră Pr. Ssa episcopul dr. Demetriu Radu, s'a dat acolo, cu concursul reuniunii române de cântări „Unirea“ din Varadia, un concert compus din cântări şi declamaţiuni.

Concert în Zerneşci. Duminecă la 5/17 septembrie, s'a dat în Zerneşci un concert în onoarea În. Pr. Ssale părintelui arhiepiscop şi mitropolit Ioan Meşianu, care petrecea tocmăi acolo. În concert s'au cântat coruri, duete, solouri şi s'au executat piese de pian.

Un menuet nou. Dl Ioan C. Scărlătescu, absolvent al conservatorului de muzică din Viena, a compus un frumos Menuett, pentru orchestră completă.

PICTURĂ.

Artele frumoase române la expoziţia din Paris. Pictorii, sculptorii şi litografiî români au ţinut de curând o întrunire la Bucureşti, sub presiunea dlui D. C. Ollănescu, comisarul general al României la expoziţia universală din Paris şi au compus comitetul ce va organiza acolo expoziţia de bele-arte române. Preşedinte a fost ales cu mare majoritate talentatul pictor Nicolae Bran originar din Sălagiţ, secretar dl C. Bălăcescu sculptor. Densii vor aranja întei expoziţie la Atenei, care se va deschide la 20 octombrie v., de unde se vor alege operele (pictură, sculptură şi gravură) demne a reprezenta arta naţională la Paris.

Artistă română în Sibii. Domnişoara Laura Vlad, fiica dnei Sofia Vlad-Rădulescu din Lugos, care a studiat patru ani la Academia de pictură din München, absolvând cursurile cu succes splendid, se stabileşte, scrie „Tribuna“, în Sibii şi va da aici ore de instrucţie damelor cari voesc să înainteze în arta picturii, cum şi elevelor din cursul complementar al şcolii civile de fete a „Asociaţiunii“. Înscrisii se primesc la direcţiunea şcolii civile de fete în biroul „Asociaţiunii“. Dşoara Laura Vlad este sora regretatului poet bănăţean Victor Vlad „Delamarina“, fost locotenent în marina României.

Lucrările pictorului Voinescu. Dl I. Voinescu, unul din cei mai sirguincioşi pictori români, care îşi are atelierul la Bucureşti, pregăteşte câteva lucrări pentru expoziţia de la 1900 din Paris. Lucrările dsale,

parte terminate parte începute, se compun din mai multe tablouri în pasteluri, represintând diferite flori prin figuri femeieşti. În ce priveşte tehnica pastelurilor, serie „Drapelul“, lucrările dlui Voinescu au un caracter special foarte larg şi plin de colorii, încât s'ar confunda cu tablouri făcute în ulei. Lucrările talentatului artist simbolizează, după cum am spus, tipul de frumuseţe al femeii române, care vor face de sigur multă senzaţie la viitoarea expoziţie.

SCULPTURĂ.

Doze busturi noue. Sculptorul Filip Marin, însărcinat cu executarea busturilor lui Lascar Catargiu şi Alexandru Lahovari, s'a întors la Bucureşti, din Italia, de unde şi-a procurat marmora necesară. Busturile sunt aproape gata şi zilele acestea vor fi turnate în ipsos. La deschiderea Camerilor busturile vor fi aşezate în incintele Camerei şi Senatului.

BISERICĂ ŞI ŞCOALĂ.

Delegaţiunile şi eforia şcolară din Braşov. Cetim în „Gazeta Transilvaniei“, că în 9/21 septembrie s'a procedat sub preşedinţa comisariului consistorial dl dr. Ioan Mihu la constituirea din nou a delegaţiunilor şcolare, cari se compun, precum şcim, în puterea legământului dintre întemeiatorii şcolii, jumătate din reprezentanţii parohiei din Cetate şi jumătate din reprezentanţii parohiei din Scheiu. — În delegaţiunile şcolare au fost aleşi 13 parochienii din Cetate şi 13 din Scheiu. Din cetate au fost aleşi următorii: Bartolomeiî Baiulescu protop., George I. Nica, G. B. Popp, dr. G. Baiulescu, Victor Popescu, Diamandi Manole, N. Fluştoreanu, Nic. Duşoiu, Teodor Spuderca, Ioan Socaciî, Ioan Burduloiî, Ioan Bidu şi G. M. Zănescu. Din Scheiu au fost aleşi: Ioan Petric protop., V. Voina protop., Sterie Stinghe, dr. V. Saftu, Dum. Pascu, A. Vlaicu, Dum. Stinghe, G. Navrea, Nic. Navrea, Andreiî Lupan, Ioan Lupan, Nic. Furnică şi Ioan Coliban. — **Eforia şcolară** s'a ales dintre aceştii 26 membri ai delegaţiunilor şcolare. Au fost aleşi: Preşedinte: Ioan Petric; vicepreşedinte: Diamandi Manole; cassar: Sterie Stinghe; secretar A. Vlaicu; econom: Theodor Spuderca. Apoi dñii: Bart. Baiulescu, Vas. Voina, G. B. Popp, dr. V. Saftu, I. Socaci, Nic. Fluştoreanu şi Dum. Pascu. — Delegaţiunile şcolare vor fi presidate de cătră comisarul consistorial, d-l Dr. Ioan Mihu, până ce se va compune şi stabili definitiv regulamentul pentru administrarea şcoalelor, ce este în lucrare.

Al doile paroch gr. or. în Orăştie. Dl Ioan Moşa, simpaticul scriitor poporal, ales şi întărit paroc în parochia a doua gr. or. în Orăştie, ş-a făcut intrarea mercurii în ziua de Sf. Marie-mică, cu care ocaziune a fost întimpinat cu căldură de cătră credincioşii seî. Duminecă, la 12/24 septembrie, s'a ţinut instalarea.

Fundaţiune nouă. Dl George Popescu, avocat în Turda, a depus la capitulul din Blaş de ce acţiî de ale institutuii „Arieşana“ ca fundaţiune pentru biserica română din Jucul-de-jos.

Internatul gr. or. din Beiş, înfiinţat de eparchia Aradului pentru băeţi gr. or. săraci, cari studiază la gimnasiul din Beiş, s'a deschis la 9 l. c. Edificiul e

frumos, încăpător și construit igienic. Au fost primiți 54 de tineri. Sfințirea se va face în 1 octombrie de către episcopul Iosif Goldiș.

Desființarea congreselor studențești din România. Congresul studenților români, ținut de curând în Râmnicul-Vâlci, degenerând într-un scandal cu bătaie, peste două sute de studenți universitari din București au hotărât să convoace pe toți studenții la o întrunire în care, considerând că congresele studențești au decăzut în așa grad, încât din an în an prezintă un aspect din cele mai desgustătoare, vor propune renunțarea la ideea d'a se ține congrese în diferite orașe ale țării.

Profesor român la Sofia. Dl. *Emil Rusu*, fiul parochului din Șeușia, terminând școalele comerciale din Brașov, a fost numit profesor la școala comercială din Sofia, susținută de consulatul român de acolo.

C E E N O U.

Hymen. Dl. *Octavian Man* din Săn-Mărtinul de Câmpie și dșoara *Sofia Covaciū* din Milășel se vor cunună duminică în 1 octombrie în Milășel. — Dl. *Aurel Hațegan* din Șeușia și dșoara *Rafila Opincar* din Sebeș s'au cununat la 24 septembrie în S. Sebeș. — Dl. *Mihail C. Jivanca*, absolvent de teologie din Lugoj și dșoara *Mărioara Bordoș* din Liget, s'au fidanțat.

Despărțământul beinșan al Asociațiunii, precum anunțarăm pe scurt în nr. trecut, s-a ținut adunarea generală la Vașcoi în 5/17 septembrie. Adunarea a reușit bine, căci Români din părțile acelea s'au făcut datorici. Într-o sesiune bine a fost reprezentat Beinșul, de unde au luat parte protopopii *Augustin Antal*, *Vasilii Pap*, directorul gimnazial *Ioan Butean*, profesorul *Vasile Dumbrava*, advocații *Paul Pop*, dr. *Gavril Cosma*, *Const. Popovici* și alții. Adunarea a fost deschisă de președintele preotul *Antoniū Paladi*, prin o cuvântare populară. Dl. dr. *Gavril Cosma*, secretarul despărțământului, a citit un raport bine compus, arătând activitatea comitetului. Cassarul dl. *Const. Popovici* arată sporul material, încasându-se în cursul anului 300 fl. Protopopul *Antal* a propus înființarea unei agenturii la Vașcoi, ceea ce s'a primit și cu executarea s'a însărcinat preotul *I. Bogdan* din Crisceor. Dl. *V. Dumbrava* a ținut un discurs frumos făcând istoricul Asociațiunii.

Reuniunea femeilor române din Mediaș și giur a ținut adunarea sa generală în 28 august n. sub preșidiul dnei *Maria Moldovan*, secretară dna *Maria Nera*, cassieră dna *Elena Suciū*. S'a constatat că averea Reuniunii s'a urcat la 8327 fl. 52 cr. Profitul curat al anului trecut a fost 565 fl. 57 cr. Amăsurat statutelor, fondul trebuie să ajungă la suma de 10.000 fl. pentru a pute întemeia din interes școala de învățământ și de lucru, precum și a da ajutoare materiale fetițelor române din Mediaș și împrejurime.

Reuniunea femeilor române greco-catolice din Oraștie, pentru decorația bisericeii greco-catolice de acolo, s'a ținut adunarea generală în 8/20 septembrie. Prezidentă reuniunii e dna *Rosa Moldovan*, secretar dl. *Petru P. Barițiu*.

Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrudsat și giur, se va întruni în adunare generală în Abrud la 1 octombrie sub preșidiul dnei *Anna Filip*, secretar dl. *Alexandru Ciura*. Adunarea se va ține în localul

școlii române de fete și se va deschide la orele 3 după miezași.

Noū advocat român. Dl. dr. *George Simon* a făcut la Mureș-Oșorheiū censură de advocat.

Un nou legat pentru Academia Română. Nae D. Ignatescu, mare proprietar din Craiova, murind de curând la Mehadia, a lăsat întreaga sa avere, cu un venit de peste 35.000 lei, Academiei Române. Înmemntarea s'a făcut zilele aceste la Craiova, asistând ca delegat al Academiei dl. *V. Maniū*, care a depus o coroană și a pronunțat un discurs.

Monumentul lui Lascar Catargiū. La București s'a instituit un comitet pentru ridicarea unui monument în onoarea repositului bărbat de stat și fruntaș conservator *Lascar Catargiū*. Comitetul acesta se compune din următoarele persoane: *Colonelul Rosnovanu*, *C. Ollănescu*, *C. Boerescu*, *Al. Catargiū*, *Eug. Ghica-Comăneșci*, *Gr. Cogălniceanu*, *N. Filipescu*, *M. Deșliū*, *B. Delavrancea*, *Al. Bădărăū*, *V. Vlădoianu*, *C. Ghica-Deleni*, *G. Mavrocordat*, *G. Panu*, *I. Grădișteanu*, *V. Arion*.

Invențiune nouă românească patentată. Oficiul reg. ung. de patente din Budapesta sub nr. 1201—111932/99 a patentat o invențiune românească sub numirea de „Șindile de lemn”, cu care se poate acoperi fără cuie și fără măiestru. Aceste șindile sunt ieftine, ușoare, durabile, de mărime egală și acurată și obduse cu o masă colorată după plac, resistibilă contra focului și contra apei. Inventatorul e dl. *Ioan Baciū*, preot în Sajó-Solymos p. u. Nagy-Sajó în Transilvania.

Un nou institut de credit și economii. „Hațegana” din Hațeg, de present asociațiune de anticipațiune și credit, se va transformă în institut de credit și economii, cu un capital de 100.000 fl. Adunarea constituantă s'a ținut la 31 august n. sub preșidiul dlui dr. *Gavril Suciū*, advocat în Hațeg. Noul institut își va începe activitatea în 1 ianuarie 1900. Asociațiunea „Hațegana” de pân' acuma va trece cu întreaga activă și pasivă la noul institut.

Aū murit: *Susana Popovici*, soția dlui *Bucur Popovici*, comerciant în Hațeg, matroana frunțașei familii *Popovici* de acolo, la 14/26 septembrie, în etate de 63 ani; — *Ciriac B. Groze*, preot, profesor gimnazial în Blaș, la 21 septembrie, în etate de 52 ani; — *George Pigli*, paroc gr. or. român în Izvin, comitatul Timiș; — *Petru Popovici*, paroc gr. or. român în Sécămaș, la 5/17 septembrie, în etate de 76 ani; — *Dumitru Iosof*, învățător gr. or. în Tilișca, la 14/26 septembrie, în etate de 55 ani.

Călin্দarul sēptēmănei.

Dum. XV. după Ros. înainte. Înălț. S. Cruci Ev. Marcu gl. 6, a inv. 4.

Ziua sept.	Călin্দarul vechiu	Călin্দ. nou	Soarele.
Duminică	19 Mart. Trofim	1 Oct. Remeig.	5 47 5 21
Luni	20 Mart. Eustațiu	2 Otto	5 49 5 19
Mărti	21 Apost. Codră	3 Ilariu	5 51 5 17
Mercuri	22 S. Mart. Foca	4 Francisc	5 52 5 14
Joi	23 Zem. St. Ioan Botez.	5 Fides	5 54 5 12
Vineri	24 Mart. Tecla	6 Bruno	5 56 5 10
Sămbătă	25 Cuv. Eufrosina	7 Amalia Char.	5 47 5 7

Avis abonanților nostri. Cu nr. viitor, 39, se încheie treituniul iulie-septembrie. Rugăm pe aceia ale căror abonamente expiră, să binevoiască a le înnoi de timpuriu.

Proprietar, redactor respunďător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)